

VAN DER DONK, B. *DIGITAL BOUNCERS:
A EUROPEAN ROADMAP TO NAVIGATE ACCESS
RIGHTS AND MODERATION ISSUES ON SOCIAL
MEDIA PLATFORMS*

TINA MIZEROVÁ¹

van der DONK, B. *Digital bouncers: A European Roadmap to Navigate Access Rights and Moderation Issues on Social Media Platforms*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2024, 294 s., ISBN: 978-94-035-2858-8.

1. ÚVOD

Autorka je expertkou na téma moderace obsahu na online platformách a aktuálně se v Evropské komisi podílí na vymáhání Nařízení o digitálních službách (DSA). Základem knihy je autorčina dizertační práce, kterou obhájila na University of Copenhagen v roce 2023. Jak název knihy napovídá, cílem autorky bylo na základě relevantní legislativy vytvořit vizuální mapu, která by pomohla s orientací v tématu moderace obsahu.

2. ZÁKLADY MAPY

Kniha staví na “surfařském přístupu,”² a analyzuje relevantní regulaci na úrovni vybraných států i v rámci práva Evropské unie. Zvolený přístup je jednou ze silných stránek knihy, neboť prezentované téma je vzhledem ke

¹ Mgr. et Mgr. Tina Mizerová je doktorandkou Ústavu práva a technologií, Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Kontaktní e-mail: tina.mizerova@mail.muni.cz.

² Tejas Pandya rozlišuje mezi surfaři, jejichž práce mají široký záběr, pokrývají více právních oborů a jejich cílem je danou problematiku uvést do kontextu. Jejich opakem jsou potápěči (divers), kteří se soustředí na úzké téma, které pak detailně zkoumají.

stále rostoucímu významu online platform v běžném životě vysoce relevantní a podobný přístup k němu dosud nikdo nezvolil. Cílem autorky je tak také poskytnout nástroj nejen pro akademiky, ale i pro tvůrce legislativy, rozhodovací orgány a další interesované strany z praxe. Za slabinu daného přístupu pak autorka považuje to, že v rámci svého výzkumu identifikovala mezery v poznání, kterým v rámci studie nemohla věnovat dostatečnou pozornost.³ Dle mého lze i to, že autorka identifikovala mezery v poznání, považovat za pozitivní přínos knihy, neboť jí vytvořená mapa ukazuje i cesty pro další výzkum. Dalším přínosem knihy je její záběr, kdy se autorka zabývá i ex ante omezením – tedy situacemi, kdy je uživatelům odepřena možnost přístup na platformu ještě předtím, než se na ni vůbec dostali. Pozornost zákonodárce i výzkumu se často soustředí spíše na ex-post omezení, tedy blokování přístupu či různé formy moderace obsahu.

Základem analýzy, jejímž výsledkem je zmíněná mapa, je komparativní analýza regulace a rozhodovací praxe soudů ve vybraných členských státech Evropské unie (EU) - Německu, Itálii, Nizozemsku a Dánsku. Autorka zvolila technologicky neutrální přístup k tématu, kdy v těchto státech porovnává regulaci přístupových práv a omezení k nemovitostem s regulací dopadající na přístup a moderaci obsahu na sociálních sítích.⁴ Práva související s přístupem k nemovitostem autorka zvolila proto, že právní úprava online platform často neobsahuje explicitní regulaci přístupu na sociální síť,⁵ a zároveň, právo vlastnit majetek lze⁶ aplikovat v horizontálních vztazích mezi vlastníkem platformy a jejími uživateli.⁷

Pokud jde o výběr států, autorka zdůvodnila zúžení rozsahu studie na Evropskou unii a její členské státy a rozhodnutí nesrovnávat EU s USA. Přesto může být výběr států jednou ze slabin studie. Ačkoli autorka dekla-

³ van der DONK, B. *Digital bouncers: A European Roadmap to Navigate Access Rights and Moderation Issues on Social Media Platforms*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2024, s. 13.

⁴ Tamtéž, s. 18.

⁵ Tamtéž, s. 16

⁶ Na rozdíl od dalšího, v tomto kontextu často zmiňovaného, práva na svobodu projevu.

⁷ van der DONK, B. *Digital bouncers: A European Roadmap to Navigate Access Rights and Moderation Issues on Social Media Platforms*, s. 83.

ruje, že pro svou komparativní studii zvolila státy, které sdílejí společné charakteristiky a zdůvodňuje výběr každého ze čtyř členských států, nelze přehlédnout, že všechny vybrané státy se nacházejí v západní Evropě a do EU vstoupily ve dvacátém století. Samozřejmě, že srovnávací právní studie mohou být obtížně proveditelné kvůli jazykové bariéře a případnému nedostatku zdrojů, ale pokud bylo cílem autorky vytvořit mapu pro orientaci v dané regulaci, zařazení alespoň jedné země, která vstoupila do EU až v 21. století a byla součástí sovětského bloku, by zvýšilo validitu takové mapy. Příkladem, který šlo použít, mohlo být Polsko, kde navíc době, kdy autorka na analýze pracovala, soudy rozhodovaly o blokování obsahu a účtů Społeczna Inicjatywa Narkopolityki (SIN) ze strany společnosti META – tedy téma, které přímo souvisí s tématem knihy.⁸ Polské soudy zde došly k závěru, že blokováním obsahu META porušuje osobnostní práva SIN,⁹ kdy případným osobnostním právům uživatele se autorka v rámci celé knihy věnuje velmi okrajově.

Komparativní studie tvoří úvodní část knihy, kdy autorka knihy nejprve představuje regulaci přístupu k nemovitostem a její aplikaci na online prostředí v každé z vybraných zemí a následně jejich vzájemné srovnání. Autorka dochází k závěru, že ve třech ze čtyř států jsou právním základem pro úpravu přístupu k nemovitostem i online platformám pozitivní a negativní variace práva vlastnit majetek, v Dánsku je právním základem pro přístup k nemovitostem smluvní svoboda a v online prostoru je základ nejasný.

3. ČÁSTI MAPY

Komparativní studie tvoří úvodní část práce a je základem pro druhou část práce, v níž autorka vytváří vizuální mapu. Tu rozdělila na čtyři části, kterým odpovídá i posloupnost kapitol v knize. První částí mapy je tzv. zá-

⁸ Před soud se tento případ dostal v roce 2019, polský ústavní soud rozhodoval v roce 2024.

⁹ Rozsudek Trybunału Konstytucyjnego (Ústavního soudu Polska) ze dne 13. 3. 2024 č. j. IV. C 608/19. Dostupný z: https://en.panoptikon.org/sites/default/files/2025-05/sinvsfb_court-judgment_anonymised_en.pdf (neoficiální anglický překlad).

kladní vrstva,¹⁰ kterou tvoří regulace vycházející z práva vlastnit majetek, s ním souvisejícího práva vyloučit jeho užívání a svobody s majetkem nakládat. Z ní vychází druhá vrstva přístupu¹¹ vycházející z aplikace práva vlastnit majetek a mapuje, jak může vlastník platformy omezit ex-ante přístup uživatelů a naopak, zda mohou uživatelé požadovat přístup k platformě. Na ni navazuje vrstva obsahu¹² v níž se autorka zabývá zejména moderační obsah ze strany platformy a možnostmi uživatelů se vůči omezením obsahu bránit. Poslední vrstvou je vynucovací vrstva,¹³ obsahující sankce v případě porušení podmínek služby a smluvní i legální možnosti, jak se těmto sankcím bránit.

V první části mapy - základní vrstvě - se autorka zabývá právem vlastnit majetek, právy s ním souvisejícími (jako je svoboda podnikání a smluvní svoboda) a aplikací těchto práv na online platformy. Autorka na základě odborné literatury a judikatury SDEU a ESLP kvalifikovala stěžejní součásti platform, včetně virtuálního prostoru, který nabízí svým uživatelům, jako majetek vlastníků platformy a jakákoliv regulace, která na platformy dopadá, je tak limitována omezeními vycházejícími z omezení práva vlastnit majetek a souvisejícími právy. Regulace například nesmí zabránit tomu, že vlastník může prostřednictvím provozu platformy generovat zisk.¹⁴

Následující část mapy (vrstva přístupu) se soustředí na *ex ante* omezení přístupu na platformy, kdy autorka označuje tato omezení za invazivnější omezení práv uživatelů platformy než ex-post omezení, protože pro uživatele je náročnější se proti ex-ante omezením jakkoliv bránit. Autorka rozděluje přístup na sociální sítě na čtyři typy: otevřený, podmíněný, odepřený a vynucený přístup, kdy poslední z nich jako jediný není závislý na povaze platformy, ale je výsledkem uplatnění práv uživatele. Platformy s otevřeným přístupem jsou vzácné a vyznačují se tím, že jejich služba je časově omezená, nevyžaduje po uživateli vytvoření účtu a porušení podmí-

¹⁰ Přeloženo z anglického Foundational layer.

¹¹ Přeloženo z anglického Access layer.

¹² Přeloženo z anglického Content layer.

¹³ Přeloženo z anglického Enforcement layer.

¹⁴ van der DONK, B. *Digital bouncers: A European Roadmap to Navigate Access Rights and Moderation Issues on Social Media Platforms*, s. 118.

nek služby má limitovaný efekt a zpravidla nezabrání budoucímu přístupu uživatele.¹⁵ Příkladem platform s otevřeným přístupem je například Omegle nebo 4chan, existují pak platformy, které kombinují otevřený a podmíněný přístup, například na YouTube je možné obsah sledovat bez účtu, pro interakci je ale třeba mít účet. Platformy s podmíněným přístupem po uživateli vyžadují souhlas s uživatelskými podmínkami, mají nástroje k jejich vynucení a účet uživatele není jednorázový, ale kontinuální. Odepřený přístup se týká soukromých platform, například těch, které pro interní komunikaci využívají komerční společnosti, ale i veřejné platformy otevřené jen určité skupině osob. Vynucený přístup se pak týká situací, kdy odepření přístupu k platformě určité skupině osob zasahuje do jejich práv natolik, že jim provozovatel platformy musí umožnit přístup. Platformy musí uživatelům umožnit přístup jestliže existuje obecný zájem na tom, aby k dané platformě přístup měli - například na základě sekundární legislativy týkající se (ne)diskriminace, soutěžního práva nebo veřejných či sociálních zájmů uživatelů. V rámci kapitoly autorka aplikuje regulaci, pomocí které je možné dosáhnout vynuceného přístupu k platformě.¹⁶

Vrstva obsahu je třetí a nejobsáhlejší částí autorčiny mapy, čemuž odpovídá i rozsah šesté kapitoly, která se touto vrstvou zabývá. Středobodem analýzy je moderace obsahu na sociálních platformách, kde autorka v úvodu opět vymezuje tři stěžejní typy rozhodnutí v rámci moderace obsahu na online platformách - mandatorní, normativní a neoprávněné. Mandatorní rozhodnutí dopadají na obsah, který regulace v dané jurisdikci označuje za nezákonný. Mezi mandatorní rozhodnutí řadí autorka i ty, které sledují závazky, ke kterým se platformy přihlásily v rámci různých Kodexů dobré praxe.^{17,18} Normativní rozhodnutí vychází z preferencí platformy ohledně obsahu, který si nepřeje zprostředkovávat. Tyto preference platformy jsou vyjádřeny v uživatelských podmínkách či jiných podmínkách pro užívání

¹⁵ Tamtéž, s. 124-126.

¹⁶ Tamtéž, s. 161.

¹⁷ Jako je Kodex chování o dezinformacích nebo nizozemský Kodex dobré praxe transparentnosti v politické reklamě.

¹⁸ van der DONK, B. *Digital bouncers: A European Roadmap to Navigate Access Rights and Moderation Issues on Social Media Platforms*, s. 165.

služby a vymezují obsah, který sice není nezákonný, ale platforma jej nechce zprostředkovávat dál.¹⁹ Neoprávněné rozhodnutí je rozhodnutí vycházející ze špatných faktů či které chybně aplikuje právo nebo uživatelské podmínky dané platformy.²⁰ Dále se autorka věnuje právu využívat platformy s otevřeným přístupem, kdy na základě případové studie dochází k závěru, že právo přístupu k nemovitostem otevřeným veřejnosti by se mohlo obdobně vztahovat i na online prostory.²¹ Stěžejní část kapitoly se zabývá požadavky, které legislativa a judikatura kladou na uživatelské podmínky a jejich výklad. Autorka se zabývá řadou otázek, včetně aplikace směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách nebo horizontálního účinku lidských práv.

Poslední, čtvrtá vrstva popsaná v sedmé kapitole knihy se věnuje porušením uživatelských podmínek, tedy situacím, kdy uživatel zveřejní obsah, který uživatelské podmínky zakazují, a naopak neoprávněným rozhodnutím, kdy platformy omezí obsah uživatelů, který ale byl v souladu s uživatelskými podmínkami. Kapitola se věnuje požadavkům, které na moderaci obsahu stanoví nařízení o digitálních službách (DSA) a které vyplývají z právní úpravy čtyř států zkoumaných v rámci případové studie a také věnuje pozornost nástrojům, které mohou uživatelé využít pro napadení rozhodnutí souvisejících s moderací obsahu na platformě. Zde se věnuje jak “tradičním” prostředkům vycházejícím ze závazkového práva (uvedení v původní stav skrz “odblokování” obsahu, náhrada škody), tak možnostem, které nabízí DSA (interní systém pro vyřizování stížností a mimosoudní řešení sporů).

4. ZA HRANICÍ MAPY

Knihu uzavírají dvě kapitoly, v předposlední autorka shrnuje jednotlivé části mapy, kterou vytvořila a stěžejní závěry, ke kterým v rámci práce došla a aplikuje své poznatky na pět fiktivních případů, na nichž v praxi přibližuje poznatky z jednotlivých vrstev mapy. V poslední kapitole se autorka

¹⁹ Tamtéž, s. 172-173.

²⁰ Tamtéž, s. 174-175.

²¹ Tamtéž, s. 217

zabývá aplikací svých poznatků i na související témata, jako je interoperabilita nebo šíření nelegálního obsahu na platformách s otevřeným přístupem. Také zde identifikuje slabiny DSA, například fakt, že se nařízení nezabývá problematikou ex-ante přístupu na sociální sítě, nebo to, že nařízení nechává sankce za porušení DSA ve velké míře na jednotlivých členských státech, což může vést k rozdílům v aplikaci tohoto nařízení v různých členských státech.²² Knihu autorka uzavírá představením mezer v poznání, které v rámci své studie identifikovala a které tak představují příležitosti pro další výzkum.

5. ZHODNOCENÍ

Silnou stránkou knihy je kombinace zvoleného přístupu a zaměření knihy na analýzu regulace dopadající na přístup k online platformám a uživatelské podmínky. Analýza s takto širokým záběrem je v rámci tématu velmi užitečná a vyniká vedle častých úzce zaměřených publikací, které jsou v této oblasti časté. Vyzdvihnout lze také originální prvek vizuální mapy a na poměry odborné publikace je text čtivý. Slabinou celé publikace, kterou už jsem v rámci textu zmínila je výběr zemí do případové studie a obecně omezení této případové studie na čtyři části. Existence případu, v němž se soudy zabývají obdobným tématem, ale soustředí se na osobnostní práva uživatele, kterým v rámci knihy autorka nevěnovala tolik pozornosti, může značit nedostatky v jednom z hlavních cílů knihy, a to vytvořit mapu a analýzu použitelnou v rámci celé EU.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

²² Tamtéž, s. 261-262.